

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Теоретичні проблеми фізичної географії»

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Освітньо-професійна програма	«Середня освіта (Географія)»
Факультет	Географії, історії та туризму
Кафедра	Географії і туризму
Семестр	1
Кількість кредитів	4
Мова викладання	українська

Викладач	к. геогр. наук, доц. Романів Андрій Степанович
Контактна інформація	romanivrivne@gmail.com

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація	Формування висококваліфікованого фахівця-географа в освітній галузі неможливе без фундаментальних знань та розуміння природних процесів, що протікають на поверхні Землі, сприйняття природи нашої планети як складної багатокомпонентної ієрархічної цілісної системи. Формування цих географічних компетенцій в майбутньому в здобувачів освіти є важливим ключем, що дає змогу здійснювати аналіз, оцінку, прогнозування розвитку природних процесів, а отже сприятиме в розв'язанні багатьох глобальних проблем людства.
Мета та цілі	<p>Надання майбутнім здобувачам вищої освіти рівня магістр фундаментальних знань з теоретичного обґрунтування фізичної географії як однієї з основних природознавчих наук. Вони повинні одержати знання про основні теорії формування поверхні Землі, про географічну форму руху матерії в просторово-часовому аспекті і формуванні геосистем різного ієрархічного рівня, про періодичний закон географічної зональності, про кліматичні чинники географічної зональності. Майбутні магістри повинні мати знання про теорії формування географічного (природного середовища) та його вплив на формування людського суспільства, про взаємодію суспільства і географії, про методи розробки прогнозів подальшого розвитку геосистем під впливом глобальних і регіональних процесів..</p> <p><i>Основні цілі:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• сформувати в здобувачів вищої освіти знання про місце фізичної географії в системі наук цілому і в системі природничих наук;• вивчити основні закони розвитку географії;• розглянути основні закономірності формування поверхні Землі;• отримати знання про особливості географічної форми руху матерії та її роль у формуванні геосистем різного ієрархічного рівня;

	<ul style="list-style-type: none"> • засвоїти періодичний закон географічної зональності; • дослідити основні процеси формування географічної оболонки і географічного (природного середовища); • розглянути вчення про геосистеми як теоретичну основу фізичної географії; • аналізувати роль сучасних технологій в проведенні фізико-географічних досліджень, а також вплив суспільства на географічну оболонку Землі; • сформулювати вміння використовувати основні теоретичні положення фізичної у вихованні правильних світоглядних уявлень студентів і школярів; • використовувати основні теоретичні засади фізичної географії у вивченні фізико-географічних явищ і процесів; • використовувати основні теоретичні положення фізичної географії в розробці заходів з охорони навколишнього середовища; • складати прогноз розвитку глобальних, регіональних і локальних процесів
<p>Результати навчання</p>	<p>Демонструє вміння застосовувати знання з психології, педагогіки, фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності) у практичних ситуаціях здійснення освітньої діяльності, поглиблює знання з предметної області. Розуміє концептуальні засади та основні теоретико-методологічні проблеми природничої, антропогенної, суспільної географії, картографії та геоінформаційних технологій, методики навчання географії та профільної географії на рівні новітніх наукових здобутків. Демонструє володіння спеціалізованими вміннями та навичками розв'язання проблем сучасної географічної науки, педагогіки, психології, методики навчання географії, які є необхідними для проведення наукових досліджень, провадження інноваційної наукової та педагогічної діяльності.</p>
<p>Soft skills</p>	<p>Здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним. Здатність до поглиблення знань і розуміння предметної області та професійної діяльності. Здатність усвідомлювати та інтегрувати концептуальні природничо-географічні, суспільно-географічні, картографічні, психолого-педагогічні знання та навички. Здатність до поглиблення знань і вдосконалення предметної області природничої, антропогенної, суспільної географії, картографії та геоінформаційних технологій, методики навчання географії, що включають новітні наукові здобутки у сфері професійної педагогічної діяльності, є основою для оригінального мислення, проведення досліджень та критичного осмислення професійних проблем. Здатність до здобуття спеціалізованих умінь та навичок розв'язання проблем сучасної географічної науки, педагогіки, психології, методики навчання географії, які необхідні для проведення наукових досліджень, провадження інноваційної наукової та педагогічної діяльності.</p>
<p>Пререквізити</p>	<p>Освітня компонента, що закладає базові основи фахових компетентностей. Базується на знаннях раніше отриманої раніше вищої освіти. Читається в комплексі з базовими географічними дисциплінами на I курсі другого (магістерського) рівня вищої освіти, зокрема «Теоретичні проблеми суспільної географії», «Інноваційні технології в географічній освіті» та ін.</p>

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Тема	План, короткі тези	Завдання	К-сть балів
1. Фізична географія як наука. Проблеми виділення об'єкту в фізичній географії та меж фізико-географічних досліджень.	Місце фізичної географії в системі наук в цілому та в системі наук про Землю. Географічна оболонка як об'єкт дослідження фізичної географії. Концепція географічної оболонки в працях науковців. Проблеми виділення меж і граничних розмірів для об'єктів фізико-географічних досліджень	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	6
2. Проблема вибору предмету в фізичній географії.	Предмет дослідження фізичної географії. Поняття території у фізичній географії Типізація території у працях науковців. Взаємообумовленість явищ, об'єктів, процесів, розділених у часі та просторі. Поняття територіальної організації у фізичній географії. Підходи досліджень у фізичній географії.	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	6
3. Методологічні принципи та методи наукового пізнання в фізичній географії.	Підходи до виділення об'єктів та предметів досліджень у фізичній географії. Географічна форма руху матерії та теорії її обґрунтування. Аналіз потоків та їх взаємодії. Методологія у фізичній географії. Цілі і методи наукового пізнання.	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	6
4. Загальні риси структури та закономірності розвитку географічної оболонки.	Поняття про горизонтальну та вертикальну структуру географічної оболонки. Закономірності розміщення материків. Полярна асиметрія географічної оболонки. Зональність та азональність природи Землі. Цілісність та ритмічність географічної оболонки. Розвиток географічної оболонки.	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	6
5. Методологічні засади та загальнонаукові підходи в фізичній географії.	Специфіка фізичної географії як науки. Роль діалектичного принципу в дослідженнях фізичної географії. Історичний підхід у дослідженнях фізичної географії. Роль фактора часу та історичного підходу в географії. Роль власного часу геосистеми у дослідженнях фізичної географії. Дослідження хроноорганізації та ритмів у фізичній географії. Місце історико-географічного підходу у дослідженнях фізичної географії.	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	6
6. Хорологічна концепція і хорологічний підхід в фізичній географії.	Хорологічний підхід у дослідженнях фізичної географії. Правила районування. Територіальна диференціація у працях Геттнера. Послідовники роботи Геттнера у наукових дослідженнях фізичної географії.	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	6
7. Проблема районування у фізичній географії як метод географічного синтезу.	Районування у дослідженнях фізичної географії. Районування як метод географічного аналізу. Правила поділу в системі районування. Зональний та азональний підходи при проведенні фізико-географічного районування. Проблеми фізико-географічного районування України. Роль диференціації географії в наукових дослідженнях. Співвідношення емпіричної і теоретичної форм відображення у географії.	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	6
8. Системний підхід в фізико-географічних дослідженнях.	Суть системного підходу в наукових дослідженнях фізичної географії. Історія становлення системного підходу в наукових дослідженнях фізичної географії. Геосистема, як науковий термін у фізичній географії.	Здача виконаних практичних завдань з захистом	6

	Системність у наукових дослідженнях фізичної географії. Історія системного підходу в наукових дослідженнях фізичної географії.	теоретичних положень	
9. Методи фізико-географічних досліджень та науково технічна революція.	Огляд методів наукового пояснення. Операційна територіальна одиниця в географічних дослідженнях. Роль картографічного аналізу при виявленні закономірностей. Роль дистанційних методів в проведенні фізико-географічних досліджень. Сучасні напрямки фізико-географічних досліджень.	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	6
10. Взаємодія суспільства та природи. Вплив людини на фізико-географічні процеси і явища.	Вплив діяльності людства на географічну оболонку Землі. Діяльність людини і атмосферні процеси. Глобальні зміни клімату. Вплив людини на літосферу, гідросферу та біосферу.	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	6

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

1. Атлас вчителя / В.В. Молочко, Ж.Є. Бонко, І.Л. Дрогушевська та ін.. - К.: ДНВП «Картографія», 2010. - 328с: іл.
2. Багров М.В., Боков В.О., Черваньов І.Г. Землезнавство. - К.: Либідь, 2000.
3. Вахрушев Б.О., Ковальчук І.П., Комлев О.О., Кравчук Я.С., Палієнко Е.Т., Рудько Г.І., Стецюк В.В. Рельєф України: навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010.
4. Географія в таблицях і схемах : енциклопед. довід., дослідники, геогр. задачі, подорожі, відкриття, карти, діаграми : [посібник] / [авт.-упоряд. М. О. Мастюх]. - Харків : Торсінг : Навчальна література, 2016. - 95 с.
5. Геренчук К.І. Основні проблеми фізичної географії. 1969.
6. Гродзинський М.Д. Основи ландшафтної екології: Підручник – К.: Либідь, 1993 р.
7. Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: місце і простір. – К., 2005 (Монографія у двох томах).
8. Гуцуляк В.М. Основи ландшафтознавства: Навч. посібник. – Київ: НОК ВО 1992 р.
9. Денисик Г.І, Воловик В.М., Кирилюк Л.М. Нариси з антропогенного ландшафтознавства. Навчальний посібник. – Вінниця: Арбат, 1999. – 150 с.
10. Денисик Г.І. Водні антропогенні ландшафти Поділля. – Вінниця. – 2007.
11. Загальна методика навчання географії: Підручник [з грифом МОНМС України] / О.М. Топузов, В.М. Саймоленко, Л.П. Вішнікіна. - К.: ДНВП «Картографія», 2012. - 512 с.
12. Маринич О.М., Тищенко П.Г. Фізична географія України: Підручник К., Знання, 2003
13. Мартинюк В.О., Романів А.С. Геоекологічні ризики будівництва малої ГЕС на річці Случ. Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування: освіта – наука – виробництво – 2015 : зб. тез доповідей XVIII Міжн. наук.-практ. конф. (Харків, 26-27 листопада 2015 року). – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – С. 38–42.
14. Міллер Г.П. Ландшафтознавство: теорія і практика: Навч. посібник Л.: Світ, 2002
15. Міхелі С.В. Основи ландшафтознавства: Курс лекцій К., 2002
16. Олійник Я.Б. Загальне землезнавство: Навч. посібник К.: Знання, 2003
17. Пащенко В. М. Методологія і методи наукових досліджень. Підручник. -- Ніжин: Аспект-Поліграф, 2011. - 256 с.
18. Петлін В. М. Гармонія організованості природних територіальних систем : монографія. Луцьк : Вид. центр Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2019. 516 с.
19. Петлін В. М. Закономірності ієрархічної організованості природних територіальних систем.

- Наукові записки Сумського державного педагогічного університету імені А. М. Макаренка. Географічні науки. Суми, 2018. Вип. 9. С. 106–114.
20. Петлін В. М. Ієрархії природних територіальних систем : монографія. Луцьк : ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2018. 476 с.
 21. Петлін В. М. Інформація в організованості природних територіальних систем : монографія. Київ : Видавничий центр КНУ імені Тараса Шевченка, 2017. 420 с.
 22. Петлін В. М. Проблеми ландшафтно-картографічної інтерпретації просторової мінливості даних. Український географічний журнал. Київ : Інститут Географії НАН України, 2018. № 3 (103). С. 16–20.
 23. Петлін В. М. Теорія природних територіальних систем : у 4-х т. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2016. Т. 1 : Загальнотеоретичні і загальнометодологічні основи природних територіальних систем. 564 с.
 24. Петлін В. М. Теорія природних територіальних систем : у 4-х т. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2016. Т. 2 : Природні територіальні системи: концепції, парадигми, організація. 624 с.
 25. Петлін В. М. Теорія природних територіальних систем : у 4-х т. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2016. Т. 3 : Ентропійно-синергетичні основи організації, класифікація і типологія, мінливість, саморегулювання і самоорганізація. 540 с.
 26. Петлін В. М. Теорія природних територіальних систем : у 4-х т. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2016. Т. 4 : Теоретичні основи антропогенного використання природних територіальних систем. Методика і сучасні напрямки досліджень. 436 с.
 27. Петлін В. М., Біланюк В. І. Теоретичне обґрунтування виникнення катастрофічних явищ у геосистемах. Людина та довкілля. Проблеми неоекології. Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2017. № 1–2 (27). С. 9–16.
 28. Петлін В. М., Міщенко О. В. Прикладне ландшафтознавство: підручник. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 328 с.
 29. Романів А.С., Пелех Ю.В., Романів О.Я. Територіальна організація агрологістичних систем на мезо- та макрорівнях: чинники та проблеми формування // Географія та туризм: Наук. зб. / Ред. кол.: Я.Б. Олійник (відп. ред.) та ін. – К.: Альтерпрес, 2012. – Вип. 17. – С. 247-258.
 30. Романів А.С., Романів О.Я. Обґрунтування мережі туристичних маршрутів Національного природного парку „Синевир” на засадах ландшафтознавчих досліджень // Фізична географія та геоморфологія. – К.: ВГЛ Обрії, 2004. – Вип. 46, Т. 1. – С. 243- 250.
 31. Романів А.С., Романів О.Я. Туристичні кліматичні ресурси НПП “Синевир”: моделювання сучасних змін. Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2018. – Вип. 803 : Географія. - С. 71-80
 32. Романів А.С., Селецький В.П. Рівень господарської освоєності ландшафтів Рівненської області. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю «Екологічні проблеми природокористування та охорона навколишнього середовища» (Рівне, 21-23 жовтня 2015 року) – Рівне:РДГУ, 2015. – С.150-151.
 33. Романів А.С., Селецький В.П., Стасюк М.В. Волинська височинна область: підходи до фізико-географічного районування. Регіональні геоекологічні проблеми: сучасний стан та шляхи їх вирішення: Збірник наукових праць Міжнародної Інтернет-конференції (м.Рівне, 20-22 жовтня 2016 р.). – Рівне: РДГУ, 2016. – С.106-114
 34. Рудько Г.І., Іванов Є.А., Ковальчук І.П. Гірничопромислові геосистеми Західного регіону України: монографія. Київ–Чернівці: Букрек, 2019. – 464 с.
 35. Самойленко В.М., Діброва І.О. Природничо-географічне моделювання: підручник. – К.: Ніка-Центр, 2019. – 320 с. URL: http://geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/Sam_Dibrova_PG_model_2019.pdf
 36. Самойленко В.М., Діброва І.О., Пласкальний В.В. Антропізація ландшафтів: монографія. – К.: Ніка-Центр, 2018. – 232 с. URL: http://geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/Antropizazia%20landchaftiv_Samoylenko.pdf

37. Самойленко В.М., Маляренко О.С. Моделивання регіонально-специфічної екомережі: монографія (електронна версія). – К.: Ніка-Центр, 2017. – CD. – 196 с. URL: http://geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/ekomerega_Samoylenko.pdf
38. Romaniv A.S. Landscape approach to coordination of protecting and recreation functions in national parks of Ukrainian Carpathians // Fifth international conference “Global changes vulnerability, mitigation and adaptation/ - “St. Kliment Ohridski” University Press Sofia, 2009. – p. 54-60.

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Загальна політика	Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати всі заняття згідно розкладу, не спізнюватися. Дотримуватися етики поведінки. Працювати з навчальною літературою, з літературою на електронних носіях і в Інтернеті. При пропуску лекційних занять проводиться усна співбесіда за темою. Відпрацьовувати практичні заняття. Виконати індивідуальне завдання.
Політика щодо дедлайнів та перекладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.
Політика щодо академічної доброчесності	Під час виконання завдань вимагається дотримання правил академічної доброчесності. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

ОЦІНЮВАННЯ

Нарахування балів	
Види оцінювання	Бали
Змістовий модуль 1 (теми 1-5)	30
Змістовий модуль 2 (теми 6-10)	30
Підсумковий контроль (теми 1-10) – екзамен	40

Розподіл балів для оцінювання успішності студентів		
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	задовільно
64-73	D	задовільно
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни